СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 120. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 25. травня 1931. VOL. XXXIX. No. 120. Jersey City, N. J., Monday, May 25, 1931. THREE CENTS.

РАДІО ПОШИРЮЄ ІДЕАЛИ ДЕМОКРАТІЇ

НЮ ЙОРК. — Заходами „Нешенел Едвайзорі Кавнсил он Радіо ін Едюкейшен" буде влаштована ціла серія викладів через радіо на тему поступу, якого досягає теперішня цивілізація. Говоритимуть самі найкращі наукові сили.

Перший виклад виголосив Роберт А. Миликен, котрий недавно одержав нагороду Нобля за свої наукові праці на полі фізики. Його виклад, який виголошено на радіо в Лос Енджелес, попередив президент Гувер, котрий говорив на радіо у Вашингтоні й представив проф. Миликена як одного з найбільших учених світа.

Проф. Миликен виступив у своїй промові з дуже гострою критикою большевизму й фашизму, підкреслюючи, що вони завертають людство на 4,000 літ назад до часів фараонів, тих абсолютних монархів, що були панами майна й життя своїх підданих.

Миликен подав далі, що радіо являється тим посередником, який обєднує виховні сили світа, еманципує людство, проганяючи темноту й упередження. Саме завдяки радіові, каже Миликен, вкінці таки затриюмфує всюди демократія.

ГУВЕР ПРОТИ НАДЗВИЧАЙНОЇ СЕСІЇ КОНГРЕСУ.

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер заявив кореспондентам, що він одержав від ріжних релігійних організацій прохання в справі скликання спеціяльної сесії конгресу для нарад над економічною депресією. Президент є одначе тої думки, що та депресія має характер загальний, себто торкається держав усього світа, та що наради нічого не вдіють, ні нові закони. Тут, каже президент, треба працювати і працею вибитися з нещастя.

ФАРЕЛ ПРОТИ ЗНИЖУВАНЬ ПЛАТЕНЬ.

НЮ ЙОРК. — Джеймс А. Фарел, президент „Юнайтед Стейтс Стіл Корпорейшен" згадав на зібранню „Америкен Айорн енд Стіл Інститют" за те, що деякі промисловці ведуть „чіп бизнес" і знижують заробітні платні. Фарел є тої думки, що треба конечно задержати тісамі платні, а обмежити роботу, примірoм, до трох днів на тиждень, як це практикує його компанія.

КЕЛОҐ ГОЛОВОЮ КОНФЕРЕНЦІЇ РОЗЗБРОЄННЯ.

ВАШИНҐТОН. — Хоч нема великої надії, щоби вийшло щось путнього з конференції роззброєння, яку скликує Ліґа Націй у лютім 1932 р., то Злучені Держави таки вишлють свою делеґацію, на чолі якої стоятиме Френк Б. Келоґ, бувший секретар стейту й автор Париського договору проти війни.

ВИРІШИЛИ ПРОТИ ПОЛЬЩІ.

НЮ ЙОРК. — Френк Келоґ, член Міжнародного Суду в Газі, вернувши з сесії Суду, твердить, що Европа терпить тільки задля непорадних економічних відносин, та що нема причини боятися вибуху нової війни в Европі. Суд мав в останній сесії до діла тільки з одною делікатною справою, яка відносилася до справи німецьких шкіл на Шлеську. Ту справу, каже Келоґ, вирішено в користь Німців, а Польща її приняла й не заявила ніякого протесту.

СПІР ЗА ЛИНКОЛНА.

НЮ ЙОРК. — Д-р А. А. Брил, бувший голова психіятричної клініки в Колюмбійськім університеті, доказував на викладі перед Американським Психіятричним Товариством, що Линколн терпів на умові заворушення. Це одначе не перешкодило йому бути великою особистістю й одним з найбільших американських президентів.

Бруклинський психіятр і лікар божевільних, д-р Едвард Е. Гикс, називає твердження д-ра Брила „хулою" і каже, що його виклад є образою патріотичних почувань 90% американської людности.

„ДИТИННІ ІСТОРІЇ" ПРО ГУВЕРА.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Робинзон з Аркензо виступив проти поширювання приватними секретарями президента Гувера ріжних історій про надзвичайну гуманність президента, бо ці історії надаються для оповідання для дітей, як їх кладуть спати. Бо те, що президент є великим приятелем Червоного Хреста, чи попирає школи, не є, каже Робинсон, ніякою особлившою заслугою, бо це попирає кожда людина.

ЖИДИ НАРІКАЮТЬ НА АНҐЛІЮ.

НЮ ЙОРК. — Люї Липський, бувший президент Сіоністичної Організації в Америці, каже, що Велика Британія зрадила Жидів, та що Жиди не повинні продовжати переговорів з Анґлією, бо вона не додержить своїх зобовязань і не поведе своєї політики в Палестині так, як би відповідало її зобовязанням. Щирість і ясність, каже Липський, це прикмети, які є чужі британським дипльоматам.

ШТРЕЗЕМАН — ВЕЛИКИЙ ІДЕАЛІСТ.

НЮ ЙОРК. — Появилася в анґлійській мові книжка, затитулована „Штреземан", написана Антоніною Валентин Люшер, приватною секретаркою Штреземана, до якої вступне слово написав професор Альберт Айнштайн. В книжці тій представляють Штреземана як великого ідеаліста й апостола світового мира.

ЗАМОВИЛИ 110,000 БІБЛІЙ.

Фірма „Вилієм Колинс, Сонс" у Ню Йорку одержала телеграфічне замовлення з Лондону на висилку 110,000 Біблій. Колинс каже, що є тільки одна на світі книжка, яка може надіятися такого великого замовлення. Є нею — Біблія.

АРЕШТУВАННЯ ВБИВНИКА З ГОРОДКА.

Як ми вже повідомляли, у Городку біля Львова вбито купчиху Хаю Зісман. Вбивники забрали тоді кількадесять золотих у дрібних монетах. Поліція стала слідкувати, хто після вбивства видавав більше таких грошей. Так то поліції вдалося арештувати Мих. Мозола та його брата Антона, сина війта. При них знайшли кільканацять золотих у більоні й один австрійський гріш. Арештований Мих. Мозол признався до злочину та подав спільників і показав ніж, яким убив Зісманову.

КІРТЕНА ЗАСУДИЛИ НА СМЕРТЬ.

Дня 22. квітня ц. р. прокуратор схарактеризував у гострих словах злочини Кіртена („опиря з Дісельдорфу") та виказував, що він був уже 17 разів караний судово, одначе ніколи за проступки сексуальної натури. Прокуратор домагався ферування кари смерти.

Після промови прокуратора й оборонця суд оголосив присуд, який признає Кіртена в 9 випадках вибуватим злочину душогубства та засуджує його девять разів на смерть. За 7 намаганих убивств суд засудив Кіртена на 15 літ тюрми та відібрання горожанських прав. Кіртен присуд приняв.

ІТАЛІЙСЬКА ПРЕСА ПРО УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ.

Італійська агенція „Італьофінор" подає, що найбільший італійський щоденник, „Корере деля Сера", містить цілий ряд статей про Україну та дописи свого спеціяльного кореспондента, який обїжджав Радянщину. Журналіст Маріо Сертолі у статтях „Харків, нова столиця України" і „Бій, що створив велику державу", описує свої вражіння з Радянської України. Між іншим він згадує, як у Киві один урядовець не хотів з ним говорити по російськи, лиш по українськи. „Італьофінор" подає також, що офіціяльний орган Ватикану, „Оссерваторе Романо", поміщує статтю про положення на Радянській Україні, а ця стаття знайшла відгомін в часописі „Італія" з Міляна та в газетах Генуї і Больонї. Офіціяльна агенція „Стефані" передала всім італійським щоденникам вістку про арештування на Радянській Україні та про антибольшевицькі повстання. У звязку з тими вістками римський щоденник „Ля Трібуна" пише про велике значіння української справи в Европі.

ДІВЧИНА НА ЗАЛІЗНИЧІМ ШЛЯХУ.

Між Львовом і Зимною Водою на залізничім шляху знайдено трупа невідомої дівчини, яка, видно, сама скочила під поїзд, бо недалеко місця трагічного випадку залишила свій плащ. Тому, що самовбивниця не мала жадного документу, її імени ні прізвища не вдалося покищо ствердити.

ДОНОСИ НА УКРАЇНЦІВ.

Деякі групи закарпатських москвофілів, що з завзяттям, гідним ліпшої справи, ненавидять український національний рух і його діячів, повели в останньому часі огидну доносицьку кампанію проти Українців перед офіціяльними чинниками чсл. републики. Закидають вони в першу чергу українським учителям, що вони ширять протидержавну пропаганду при помочі ріжних „ірредентистичних" видань по шкільних бібліотеках. Ці видання — як вони пишуть — поручає нерідко для шкільних бібліотек сам шкільний Виділ, у якому, мовляв, Українці роблять, що хочуть. А як та „українська ірредента" виглядає в дійсности, на це вказують виписки з деяких українських діточих видань та співаників, поміщених в москвофільських пресових органах. З тих виписків видно, що москвофіли вважають українською ірредентою навіть такі фрази у віршах, як „любов до України", „служити Україні" і т. п. Своїми доносами і цькуванням (також у чеській пресі, диви прим. „Ческе Сльово" з 12. квітня ц. р.) довели москвофіли до того, що чеська влада перевела ревізії по шкільних бібліотеках Закарпаття, в яких заквестіонувала кілька книжок, що їх тепер переглядають „специ," аби ствердити, чи нема в них чого протидержавного. — Не меншу кампанію повели москвофіли і проти духовенства народовецького напрямку, зокрема проти чина о.о. Василіян, яким теж закидають „українську ірреденту" і протидержавну акцію, хоч і без одного-однісенького доказу. Дійшло до того, що відомий москвофільський „діятель" д-р Стефан Фенцик предложив недавно такий донос-жалобу на гр.-католицьке українське духовенство і на грекокат. епископа в Ужгороді — аж у Римі. І це діється тоді, коли значна частина однодумців д-ра Фенцика веде на Закарпатті явну пропаганду за православя, коли деякі його найближчі приятелі перейшли безсоромно в табор православних!

РОЗВИТОК КООПЕРАТИВ У КАНАДІ.

Минулого року було в Канаді тисяч девятьдесять і пять усяких кооперативних товариств, а число членів виносило 690,685. Ці кооперативи були переважно фармерські.

ЗАСУД КОМУНІСТИЧНОГО ПОСЛА.

Катовицький суд засудив бувшого посла шлеського сойму, Вечорка, на 2 роки вязниці. Цікаве, що Вечорек не признався, що належить до комуністичної партії.

ЯНКО КУПАЛА ПРОСТУЄ.

Свого часу майже вся преса подала вістку, що білоруський поет Янко Купала в большевицькій вязниці в Минську поранив себе з наміром самовбивства. Білоруська преса вмістила була навіть некрольог і „Белерускій Звон" вийшов у чорній обвідці навкруги портрету цього поета. Тимчасом Янко Купала зробив своїм землякам милу несподіванку, бо, як подає „Пролетарська Правда", цей поет звернувся до часопису „Звезда" з просьбою вмістити його заяву, що він живий і здоров.

ПОДРУЖЕ ЩАСТЯ.

В Ланівцях, пов. Борщів, селянин Дмитро Микитин, хоч мав уже 62 роки, все жив зі своєю жінкою в незгоді і хотів її позбутись. На днях він підчас сварки вдарив жінку пару разів по голові і вона тепер бореться зі смертю, а Микитин сидить в арешті.

ВЕЛИЧЕЗНА ШПИГУНСЬКА ПАНАМА.

Большевицькому урядови вдалося перехитрити великий німецький промисловий концерн, що виробляв на ввесь світ анілінові фарби. Ця фірма Фарбен у Людвиґсгафен, берегла роками тайни хемічного виробу своїх фарб, які не мали рівних. Тимчасом від довшого часу хемічні промисловці в Німеччині ствердили, що на радянськім ринку і на чужині появилися хемічні вироби тотожні з виробами фірми Фарбен, очевидячки по значно зниженій ціні. Тепер виявилося, що секретар комуністичних професійних організацій хемічного промислу в Берліні, Ерик Стефан, і посол до сойму, Дінстбах, були підкуплені і викрили тайну виробу анілінових фарб. Вони працювали в свій час у фірмі Фарбен і там підкупили робітників. При ревізії в одного з тих робітників, Шміда, найшли ввесь доказовий матеріял, що він вів листування з Москвою. Вийшло наверх, що шпигунська акція Москви поширена була також на ріжні інші галузі їх промислу. Деякі арештовані признались, що були шпигунами для грошей, а інші для ідеї. Тепер німецька преса пише про всю цю панаму дуже стримано, але ясно, що втрати для німецького промислу є величезні.

ПОЛЬСЬКІ ПРОМИСЛОВЦІ У МОСКВІ.

За всякими европейськими звідувачами Радянської Росії пішли й польські промисловці. Польська преса одобрює цей крок польських промисловців і каже, що державний інтерес Польщі вимагає, щоби вона зазнайомилася з господарським станом сучасної Росії, про який розписується тепер цілий світ.

З Москви повідомляють, що польські промисловці відвідали вже цілий ряд уряджень і промислових організацій, а також кілька фабричних заводів.

Народний комісар Розенгольц дав у честь польських промисловців бенкет, у якім взяли участь також представники комісаріяту закордонних справ: Крестинський, Стомоняков та інші. У часі бенкету сипалися промови й взаїмні компліменти.

„Економическая Жизнь" присвячує довшу статтю про польсько-совітські торговельні стосунки й виказує на основі цифр, які користи може мати Польща із збуту своїх продуктів у СССР.

ЗНОВУ ПОЖЕЖА.

В селі Завалові, пов. Підгайці, згоріло 11 мешкальних домів разом з господарськими будинками. Причина пожежі невідома.

НАПАД НА СВЯЩЕНИКА.

В Ключеві Великім біля Коломиї невідомі напасники напали на о. Володимира Рогожинського, обезсилили його ударами палиці та забрали в нього ніклевий годинник і 130 зол. Бандити втекли. Поліція веде слідство.

ПОЛЬСЬКО-ДАНЦІҐСЬКИЙ СПІР ПЕРЕДАНО ДО МІЖНАРОДНЬОГО СУДУ

ІНШІ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ЛІЗІ ВІДЛОЖЕНО НА СУБОТНІШНЄ ЗАСІДАННЯ РАДИ ЛІҐИ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — На засіданню Ради Ліґи Націй прийшло на чергу обговорення справи польсько-данціґських непорозумінь. Сподівалися довших і завзятих дебат над цією справою. Та польський міністер справ закордонних, Залеський, і представник Данціґу заявили, що вони не роблять формального внеску на розгляд Ради Ліґи Націй.

Анґлійський міністер справ закордонних, Гендерсон, піддержував той погляд, що внутрішнє відношення польського населення в Данціґу й німецької більшости таке напружене, що треба занятися цією справою. Таксамо треба впорядкувати й ті непорозуміння, які істнують в Мемелю, що приділений до Литви. Тому Гендерсон вніс предложення передати справу Данціґу й Мемеля до міжнародного суду в Газі, куди вже передано таку дражливу справу, як німецько-австрійське митне порозуміння.

Рада Ліґи Націй приняла предложення Гендерсона й тепер справа німецько-польських непорозумінь у Данціґу, а також деяких непорозумінь у Мемелю, перейде до міжнародного суду. На суботу відложено інші справи національних меншин, які стоять у програмі роботи цієї сесії Ради Ліґи Націй.

Найважнішою справою в питаннях національних меншин є справа петицій зприводу польських звірств у Східній Галичині, які відбулися кілька місяців тому. Цю справу Рада Ліґи Націй передала спеціяльній комісії трох під головством Гендерсона.

Поляки старалися вплинути на комісію так, щоб вона відрочила справу цих петицій на тій підставі, що вони ведуть переговори з українськими лідерами. Та тепер стало фактом, що ті переговори розбилися, бо Українці відмовилися приняти польські умови порозуміння, між якими одною з них було домагання, щоб Українці відтягнули свої петиції з Ліґи Націй.

АНҐЛІЙСЬКА ҐАЗЕТА ВЗИВАЄ АНҐЛІЮ ПОКИНУТИ ЛІҐУ НАЦІЙ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Місцева велика ґазета „Дейлі Експрес" вмістила статю, яка викликала велику сензацію не лише в Анґлії, але й взагалі в Европі. Ґазета ставить питання, чи Анґлія має далі залишитися в Лізі Націй, яка стала інструментом Франції для збереження її гегемонії в Европі.

„Дейлі Експрес" твердить, що Ліґа Націй є тим смолоскипом, який грозить запалити новий пожар світової війни. Намагання Анґлії зробити з Ліґи Націй те, чим вона в дійсности мала би бути, пропадають намарно. Небезпека нової війни стає все грізнішою, а Анґлія Льокарном та іншими трактатами зобовязалася вразі війни виступити в користь одної, чи другої сторони.

Далі ґазета каже, що найбільшою небезпекою війни в Европі тепер є Франція з її політикою гегемонії. Для піддержки цієї гегемонії Британія не сміє жертвувати свою молодь. Душею Анґлії мусить і надальше залишитися Лондон, а не Женева. Політикою анґлійського правительства мають керувати виключно інтереси Лондону, а не Женеви. Наприкінці ґазета ясно питає, чи Анґлія далі має лишатися членом Ліґи Націй.

БРІЯН ДИМІСІОНУЄ.

ПАРИЖ (Франція). — Міністер справ закордонних, Бріян, покинув засідання Ради Ліґи Націй і вернувся до столиці Франції. Думають, що це є ознакою того, що він скоро уступить зі свого становища. Остаточно його рішення в цій справі буде відоме в скорому часі.

ЛЮДЕНДОРФ ПРОРОКУЄ СКОРУ ВІЙНУ.

МІНХЕН (Німеччина). — В місцевій ґазеті „Фольксварте" генерал Людендорф виступив зі статею, в якій старається переконати читачів, що ще в 1931 році розпічнеться світова війна. Він каже, що війну почне Франція з метою знищити комунізм у Росії. В обороні комуністів виступить найбільший їх покровитель і приятель, Мусоліні.

Тому війна Франції та її союзників буде вестися проти комуністів і фашистів, цих двох ворогів сучасного політичного та соціяльного устрою Европи. Генерал каже, що пророкую війну в недавній своїй книжці на 1932 рік, він був занадто великим оптимістом. Тепер міжнародна ситуація змінилася так, що війна неминуча ще літом цього року.

ФІНЛЯНДІЯ РІЗКО ВІДПОВІЛА РОСІЇ.

ГЕЛЬСІНҐФОРС (Фінляндія). — В широких колах громадянства велике задоволення викликала рішуча відповідь фінляндського уряду большевикам на їх закиди Фінляндії, що вона робить великі військові пересування на побережу Фінського заливу.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НОВЕ СВІТЛО НА СПРАВУ МУНІ

Кілька місяців тому почався в Америці живіщий рух за визволення з тюрми робітничих провідників Томи Муні й Билинґза, котрі сидять у тюрмі вже 15 років, засуджені за орґанізовання бомбового замаху на „параду воєнного приготовання" в Сан Франсиско.

Заходи почалися на тій основі, що предложено величезну масу доказів, що засуд був вислідом політичного заговору, себто чимось у роді судового вбийства. Заходи ці не мали бажаного успіху через боязливість тодішнього каліфорнійського ґубернатора, котрий боявся, що помилуванням Муні й Билинґза він може пошкодити своїй політичній карієрі, яка, на його думку, спирається на консервативні круги. Пізніші події показали, що ґубернатор якраз пошкодив собі своїм боязливим становищем у справі Муні, але це вже Муні й Билинґзови не помогло: вони лишилися в тюрмі. Як звичайно в Америці, за них забули навіть ті, що повинні памятати, себто робітничі юнії, за орґанізовання котрих їх так зненавиділи фабриканти.

Тепер справа Муні й Билинґза виринає знов зовсім негайно. У Лос Енджелесі, в Каліфорнії, ставав на суд за якусь крадіж Карл Фон Мольтке Гітфельдт, котрий нібито був аґентом німецького уряду для переводження саботажної акції в Америці, зверненої проти допомоги аліянтським державам. У своїх зізнаннях, зложених по засуді за крадіж, цей аґент зізнає, що бомбовий замах на „параду воєнного приготовання" у квітні 1916 року не був вислідом заговору юнійних провідників, ворожих американському вмішуванню в европейську війну, але вислідом заговору німецьких саботажних аґентів, які були заінтересовані тим приготованням, бо знали, що воно скорше обернеться проти Німеччини, ніж проти аліянтів.

Якщо ці зізнання годяться з правдою, то Муні й Билинґз упали жертвою подвійної інтриґи. Якщо це правда, то маємо тут до діла з подвійним нарушенням справедливости: поперше, справжніх винуватців не знайдено, подруге, вину зложено на людей які до тої справи були зовсім непричетні.

Та чи правда те, що говорить фон Мольтке Гітфельдт? Аґенти того роду мають звичку не говорити правди, і тому на слово Гітфельдта покладатися не можна. Та свого часу й самий Муні звертав увагу на вину Німеччини за бомбовий замах. Тому зізнання Гітфельдта повинні стати основою докладного слідства. Коли цього не буде, то віра в справедливість суддів в Америці дістане ще один удар.

СУЧАСНЕ СТАНОВИЩЕ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

(Матеріяли, надіслані з краю).

(1)

Українці під Польщею замешкують суцільною етноґрафічною масою Східну Галичину, Волинь, Полісся, Холмщину і Підляше, себто територію, що виносить 137,135 км. кв., і числили з початком 1931 р. 6,870 тисяч душ або понад 70% населення цеї території (8.5. міл.).

З тих територій найшлася Східна Галичина під фактичним пануванням Польщі від переходу Української Галицької Армії за Збруч, а саме від дня 16. липня 1919 року. До заняття Галичини уповажнила Польщу Рада Найвищої Мирової Конференції в Парижі постановою з червня 1919 р., в якій Найвища Рада уповажнює Польщу до заведення цивільної адміністрації, якщо забезпечить автономію цій території, як рівнож політичну, релігійну й особисту свободу населення.

З уваги на те польський сойм ухвалив дня 26. вересня 1922 р. закон про автономію Східної Галичини. Стаття 10. цього закону звучить: „Воєвідське самоврядування львівського, тернопільського, і станиславівського воєвідств обіймає: 1) справи віроісповідань, 2) справи народньої освіти з виїмком університетів та шкіл, які їм рівні, 3) справи громадської добродійности з виїмком санітарної поліції, 4) справи публичних, повітових і громадських ґрунтових шляхів, будівничі справи, а також справи місцевих залізничих шляхів, 5) аґрарні справи з виключенням аґрарної реформи та всі засоби, які служать підмогою рільництву, 6) підмоги промислови і торговлі, 7) приноровлення державних законів, які торкаються реґуляції рік, меліорації і використання водної сили, 8) приноровлення державних законів про орґанізацію та адміністрацію громад та повітів, 9) буджет прибутків і втрат воєвідського самоврядування та обрахунковий біланс, 10) також інші справи, які передасть йому сойм Річипосполитої".

Кожне з трох воєвідств мало мати свій соймик. Соймики мали складатися з двох палат, з польської й української, при рівній скількости голосів. Обі палати мали окремо вирішувати справи своєї народности; у спільних справах треба було згоди обох палат.

Цей закон мав позискати згоду заграниці на остаточне вирішення справи Східної Галичини в користь Польщі, бо над його зреалізуванням в Польщі поважно не думали, хоч закон мав бути введений в життя до двох літ.

Рада Амбасадорів, уважаючи, що становище меншин забезпечене, признала ухвалою з 15. березня 1923 р. Польщі суверенні права на Східну Галичину, мотивуючи цей крок у своїм рішенні: **„З уваги на те, що Польща признала, що відносно східної частини Галичини умови роблять конечним автономічний устрій; взявши на увагу, що трактат, заключений між головними союзними й заприязненими великодержавами і Польщею в дні 18. червня 1919 р., передбачив для всіх територій, що находяться під польською** зверхністю, спеціяльні ґарантії для меншостей раси, мови і релігії".

Північно-західні українські землі, цебто Волинь, Полісся, Холмщину і Підляше взяла Польща під своє панування після договору з ССРР, заключеного у Ризі дня 18. березня 1921. Стаття VII. цього договору звучить: „Росія й Україна запевняють особам польської національности, що знаходяться в Росії, на Україні й Білорусі, на засаді рівноправности національностей, всі права, які забезпечують свобідний розвиток культури і мови та виконування релігійних обрядів. Взаїмно Польща запевняє особам російської, української і білоруської національности, які є в Польщі, всі ті права. Особи польської національности, що знаходяться в Росії, на Україні й Білорусі, мають право, в рямцях внутрішнього законодавства, плекати свою рідну мову, орґанізувати і підтримувати власне шкільництво і творити в цій ціли стоваришення і союзи. З тих самих прав, в рямцях внутрішнього законодавства, будуть користати особи російської, української та білоруської національностей, що знаходяться в Польщі".

Під такими умовами признано Польщі суверенні права над західними українськими землями. Як розвивалося культурно-освітнє й економічне життя українського народу на цих землях, про це хочемо говорити.

Справи культурно-освітні.

Зогляду на вагу школи в житті народів зачнемо від шкільництва. Арт. 8. версайського трактату, який підписала Польща дня 28. червня 1919 і ратифікувала соймовою уставою з 31. липня 1919 р. (Дз. У. Р. П. 110 з р. 1920) звучить: **„Польські горожани, що належать до меншин етнічних, релігійних або язикових, будуть користати з такого самого трактування і з таких самих ґарантій уставових і фактичних, як інші польські горожане"**. Арт. 9. звучить: **„У містах і округах, замешканих через значний відсоток горожан іншої мови ніж польської, уряд польський уділить в справах публичного навчання відповідних улегчень, щоби запевнити в початкових школах уділювання дітям таких польських горожан науки у їх рідній мові".**

В часі приналежности Галичини до Австрії мали Українці в шкільнім році 1911/12 у львівській шкільній окрузі 2,420 народніх шкіл, а в краківській окрузі 76. Разом в Галичині 2,496 шкіл. Після Северина Ленерта „Спіс научицелі публічних шкул повшехних і паньствових семинаріюв научицельскіх ораз спіс шкул" Львів 1924, стр. 145 було у львівській окрузі шкіл:

рік 1911/12		польських	1590	
„	„	українських	2420	
„	„	німецьких	20	
		разом	4030	
р. 1921/22		поль.	2247	(+657)
„	„	укр.	2426	(+ 6)
„	„	нім.	16	(— 4)
		разом	4689	
р. 1922/23		поль.	2343	(+ 96)
„	„	укр.	2453	(+ 27)
„	„	нім.	15	(—1)
		разом	4811	

У шкільній краківській окрузі було після Северина Ленерта „Школьніцтво у Малопольсце", Львів 1924, шкіл:

1911/12	1470	поль.	76	укр.
1921/22	1958	„	79	„

Коли в цілій Галичині було в р. 1911/12 польських шкіл 3060, а українських 2496, то в р. 1921/22 було польських шкіл 4205, а українських 2505, цебто в першому випадкові був зріст на 1140, а в другому на 9 шкіл.

В р. 1914 було фактичне число українських шкіл не 2496, але 2612, а в часі австрійської окупації на Волині і в часі української влади було на північно-західних українських землях 1050 українських шкіл. Разом переняла Польща 3662 шкіл.

Після „Справоздане комісії буджетовей о прелімінажу буджетовим Міністерства Визнань Релігійних і Осьвеценя Публічнего на рок 1925" було шкіл:

1. XII. 1922	укр.	поль.
Львів	2453	2343
Краків	79	1693
Волинь	443	561
Полісся	22	958
Разом	2997	5555

1. XII. 1923	укр.	поль.
Львів	2576	2882
Краків	79	1679
Волинь	369	631
Полісся	3	1058
Разом	3027	6250

Ці таблички показують нам, що на Волині та Поліссю почали ліквідувати давніші українські школи, перемінюючи їх на польські вже тоді, як в Галичині перед рішенням Ради Амбасадорів число українських шкіл ще зростало.

(Дальше буде).

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Тим, що надсилають витинки з ґазет. Ми дуже вдячні нашим Шановним Читачам за те, що вони надсилають нам витинки з ріжних американських і инших ґазет, де згадується про те, що є звязане з українською справою, штукою, чи з українським життям по ріжних місцевостях. Тітьки просимо не забувати подавати нам точно назву часопису і день, в якім була поміщена переслана дана згадка.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА

Д-р А. Т. Кібзей.

СПОМИНИ З ПОБУТУ НА УКРАЇНІ.

(14)

Зовнішній вигляд Київа.

З д-ром Ш. я перейшовся відтак вулицями міста. Він мені дещо показав у Київі. Показував, де мешкають „більші голови", а де прості й бідніші; показував ріжні будинки, інститути і т. і.

З усього того я завважав головно одно: помимо того, що радянський уряд сконфіскував всі маєтки Київа й забрав усі гроші та все, що було приватною власністю, будинки і взагалі ціле місто є у великій потребі якогось відновлення й направи. Будинки густо-часто понищені, попукані, не мальовані, не білені, загалом не чищені від ряду літ. Одним словом: здалосяб цілий Київ всюди очистити, поправити, помалювати, якось прикрасити на зовні й привести до ладу бодай раз на рік. А тут якраз — кажуть — грошей нема!

Переходили ми дальше й понад Дніпро, бачили величезну кріпость (замок), де переводилися колись атаки революції і т. д.

Був я дуже змучений цілоденним трудом. На все надивився, всього наслухався, так, що мимоволі я попрощався з д-ром Ш. і пішов до дому.

Д-р Ш. обіцяв, що на слідуючий день вранці знову поведе мене містом та покаже мені інші медичні інститути.

Четвертий день у Київі. На базарі.

У середу рано (14 серпня), по сніданню, мені залишилося ще досить багато часу, бо з д-ром Ш. я мав побачитися аж в год. 11 перед обідом. Не маючи що більше до роботи, я поїхав трамваєм в долину Хрещатиком, геть далеко через ціле місто аж до кінцевої стації трамваю. Підчас їзди я розглядався по будинках та студіював людей, що всідали й висідали з трамваю. Тим самим трамваєм я вертався й назад. Нараз я побачив місце, де зїхалося було багато людей з возами, де мабуть відбувався торг чи „ярмарок" або базар. Я зліз з трамваю й з великою цікавістю пішов подивитися на людей, що приїжджають продавати та купувати. На базарі були ріжні склепи та лавки, робітничі кооперативи, але були й селяне з возами, наладованими яриною, набілом, дробом т. і. Селяне мене найбільше цікавили, бо я хотів довідатись, як вони торгують, що говорять і якою мовою послугуються. Так я й перейшов між селян, прислухуючись їх бесіді. І справді, говорили вони українською мовою, хоч час до часу вони відзивалися до Москалів по російськи; всеж таки мова їх — як звичайно — була українська. Селяне були не зле одягнені; вози у них сильні й добре наладовані всяким добром. На возах сиділи селяне й селянки та торгувалися з купуючими. Ось приміром, одна селянка продавала сметану. Була вбрана в красну українську вишивану сорочку, з хусткою на голові, боса; торгувалась і так говорила: „Таки дешевше не дам. Як думаєте, що забагато, то йдіть до кооперативи". З нею сперечалася якась жінка, що говорила по російськи та все повторяла: „за множко, за множко!"

Мої враження з базару та з селян були добрі, потішаючі; подекуди й веселі. Значить — селяне виглядали тоді більше заможні, незалежні, а до того й правдиві Українці. Мабуть тому так дуже кричать комуністи, що то „куркулі" — тай тому так їх ненавидять.

В російській церкві.

З базару я рішився вернутись пішки до міста. По кількох минутах ходу я опинився перед якоюсь величезною російською церквою. Маса жебраків і старців стояла перед церквою з протягненими руками та просила милостині. Тоді було якраз якесь свято, а мабуть і церковна відправа; отож я увійшов до середини. Тут співали три або чотири російські священики з довгими бородами. Виглядали вони виголоднілі, обдерті, в пошарпаних ризах, словом: образ крайної нужди. Вся церковна публика складалася з кількох жінок, старців та жебраків. Як я пізніше довідався — то священикам і взагалі всяким духовним і церковним людям, жиється в СССР мабуть найгірше.

Друга стріча з д-ром Шараївським.

З церкви я вийшов скорою ходою на Хрещатик, наняв візника й поїхав до „Меддопомоги", де мав стрінутися з д-ром Ш., що попереднього дня обіцяв повести мене до ріжних лічничих заводів у Київі на оглядини. Він навіть обіцяв був постаратися о державний автомобіль або амбулянс, котрим ми моглиб скорше обїхати всі ті заведення у Київі. Та як я завівся в моїх сподіванках, коли при цій моїй стрічі з д-ро Ш. я почув від нього знову що іншого! Д-р Ш. став звільнятися з своїх обіцянок, просив о вибачення, що не зможе поїхати зі мною, бо дуже занятий та що — мовляв — автомобілю не можна дістати і т. і.

З того всього я виміркував не що інше, як хіба те, що на мене мабуть знову впало якесь підозріння, або що сам д-р Ш. боявся за свою власну особу, боявся мабуть якихсь закидів проти себе з приводу обвожування якогось „буржуя" по Київі. Я добре зрозумів його прикре положення. Тай мені ніяково стало. Я викликав д-ра Ш. до салі „червоного кутка", де нікого не було й там півшептом (голосно про таке у Київі не говориться!) став переконувати його, що не має чого мене боятися. Я показав йому мій американський пашпорт, медичну дипльому і т. і., а далі й звільнив його з його обіцянки та запевнив, що колиб він мав через мене щонебудь потерпіти, то хай радше ніде зі мною не йде.

Щоби зрозуміти заклопотання д-ра Ш., треба було знати, що д-р Ш. займав становище завідателя чи начального адміністратора „Меддопомоги" лиш тимчасово, на місці бувшого завідателя — комуніста, що помер. Щоби статися якимнебудь урядовцем, а до того завідателем або начальником якоїнебудь інституції на Україні, то конечно треба бути комуністом. Одного разу я питався д-ра Ш., чому він не вступить до „компартії" (комуністичної партії). Відповів, що його не хочуть приняти. Дальше довідався я, що проти нього велося слідство з тої причини, що він мав десь раз виступити проти Жидів. Якраз під той час відбувалась у Київі т. зв. комуністична „чистка" і — як це мені інші люде говорили — проти д-ра Ш. були якісь закиди та знову мали його покликати до „чистки". Отже він мав чого боятися. Довідався я також, що справді всякі уряди, без ріжниці чи нижчі чи вищі, при державних інституціях, дається лише комуністам, Жидам і Москалям. Ось передімною стоїть оповістка (афіш), що була розвішена на стінах „Меддопомоги". Надрукована вона в двох мовах, українській і російській з великим заголовком: „Обов'язкова Постанова Київської Міськради" ч. 79, 30. листопада 1928 р. і т. д., а підписи під нею ось такі: „Голова Міськради: Радянський" (хто він такий не знаю, але мабуть Жид); „Окрінспектор Охорони Здоров'я: Шрайбер"; „Секретар Міськради: Чухнов" (це мабуть Москаль).

Щодо „Окрінспектора Здоров'я" Шрайбера довідався я, що він за царських часів був звичайним фельшером, але що він „комуніст", а до того і Єврей, то й на протягу всього двох літ за часів комуністичної влади він „скінчив" університет — цебто медичні науки й ось він тепер Окружний Інспектор Здоров'я у Київі. (Зазначую, що у Київі ніде не вільно вживати слова „Жид", лиш „Єврей", бо Жиди дуже ображуються словом „Жид").

Так ось і маєте „українських урядовців у Київі".

На офіціяльнім обіді.

Через мою вирозумілість супроти д-ра Ш. я зєднав собі його прихильність. Він запросив мене на офіціяльний обід у „Меддопомозі", де їдять лікарі, що обслуговують цю інституцію. З великим зацікавленням я приняв те запрошення.

Обід був дуже бідненький; складався з борщу, чорного хліба й двох бараболь. В борщі був кусник мяса. Вперед треба було зїсти борщ, а потому виняти мясо на тарілку й зїсти. До цього додали чай. Отце все, що можна було дістати в офіціяльній їдальні „Меддопомоги", де столувались лікарі. І за те все — як я довідався — лікарі платили 50 копійок зі своєї денної платні.

По обіді я частував лікарів американськими папіросками (одну пачку тих папіросів удалося мені перевезти з собою через границю в дорозі на Україну). Та як я здивувався, коли лікарі відмовилися від куреня! З початку мені це дивним виглядало, але пізніше довідався я, що коли хто хоче бути чи видаватись добрим „радянцем" — комуністом, то не повинен ні курити, ні пити, ні гуляти, ні молитись, ні до церкви ходити. Це головні заповіди, яких кождий правовірний комуніст повинен строго придержуватися. Розуміється, що деякі з тих „заповідей" чи ідей є добрі й хосенні для здоровля, як приміром „не курити і не пити", але і в т. зв. „капіталістичних" державах подекуди така прогібіція, хоч навіть законами заведена, не дається ніяк виконати та люде виминають її пріріжними способами. Так і в Київі не кождий з комуністів ті приобіцяні правила виконує.

(Далі буде)

ПРОТОКОЛ

З РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗА, яке відбулося на днях від 16. до 20. лютого 1931 р.

Звіт головного касієра Василя Левчика.

(Продовження).

(19)

Звіт Головної Контрольної Комісії.

Здає голова Г. К. К., Онуфрій Шараварко:

Вповажані члени Головного Уряду У. Н. Союза. Звіт Контр. Комісії, який я відчитаю, ріжниться тим, що наш звіт в поодиноких цифрах доходів і розходів кождого фонду лише за 6 місяців, то є від 1-го липня 1930 до кінця грудня 1930, тому, що за 1-ше півріче, то є від 1-го січня до кінця червня 1930 року, Контр.Комісія з поодиноких цифр вже свій звіт проголошувала в орґані Свобода.

Однак Контр. Комісія має також загальні замкнення, які є пониже, за цілий рік, і котрі то годяться вповні зі замкненнями головних секретарів, гол. касієра і менаджера Свободи.

Рівночасно заявляємо, що діловодство в головній канцелярії, то є в департаменті рекордовім, фінансовім і адміністрації Свободи, за рік 1930 було ведене взірцево.

Рекорд руху членів повнолітніх в старім і в нових родах обезпечення за другі півроче 1930 р.:

Назва місяця	ПРИБУТОК: Членів з початком міс.	Принято нових членів	Принято наново	Принято з пер. лист. і ін. кляс	УБУТОК: Суспендовано	Відійшли з перет. листами і інших кляс	Померли	Разом членів з кінцем міс.
Липень	21,460	55	106	35	218	38	10	21,390
Серпень	21,390	78	126	30	153	26	13	21,432
Вересень	21,432	44	86	27	196	24	16	21,353
Жовтень	21,353	60	111	23	152	25	26	21,344
Листопад	21,344	70	89	33	181	23	19	21,313
Грудень	21,313	115	87	19	152	29	15	21,338
Разом		422	605	167	1,052	165	99	

Рекорд руху дітий, обезпечених в У. Н. Союзі:

Назва місяця	ПРИБУТОК: Членів з початком міс.	Принято нових членів	Принято наново	Принято з пер. лист. і ін. кляс	УБУТОК: Суспендовано	Відійшли з перет. листами і інших кляс	Померли	Разом членів з кінцем міс.
Липень	13,932	30	53	11	138	10	1	13,868
Серпень	13,868	30	60	17	122	12	2	13,839
Вересень	13,839	46	46	10	166	11	4	13,760
Жовтень	13,760	46	89	19	139	17	3	13,755
Листопад	13,755	71	66	25	166	12	2	13,737
Грудень	13,737	271	53	5	157	18		13,891
Разом		494	367	87	888	89	12	

Всі інвестиції, морґечі, бонди, готівка, як і їх проценти годяться вповні зі замкненнем книг головного фінансового секретаря і касієра.

Про повище наведені інвестиції, думаю, не потрібно богато говорити, бо про них говорили вже попередники досить обширно. А яка льокація ріжних фондів, то вам скажемо пониже в сої́м звіті:

Льокація готівки по фондам.

Фонд посмертний	$257,804.02
Фонд резервовий	49,492.55
Фонд запомоговий	27,293.02
Фонд Сирітський	42,825.27
Фонд конвенційний	19,320.75
Фонд народний	7,975.68
Фонд адміністраційний	18,982.63
Разом	$423,693.92

Інвестиція готівки в морґечах.

З кінцем червня 1930 р. остало в морґечах	$1,244.509в.90
За час 6 місяців інвестовано в морґечах	140,500.00
Разом	$1,385,009.90
За час 6 місяців сплачено морґечів	36,498.90
З кінцем грудня 1930 р. остає в морґечах	$1,348,511.00

Бонди.

З кінцем червня 1930 р. остало в бондах	$548,996.50
За 6 місяців інвестовано в бондах	30,534.00
Разом	$579,530.50
За час 6 місяців сплачено бондів на суму	15,675.00
З днем 31 грудня 1930 р. остало в бондах	$563,855.50

Льокації фондів.

Фонд посмертний.

Готівка	$ 257.804.02
Бонди	435.627.00
Морґечі	1,092,237.94
Разом	$1,785,758.96

Фонд запомоговий.

Готівка	$27,293.02
Бонди	8,707.00
Морґечі	38,580.00
Разом	$74,580.02

Фонд резервовий.

Готівка	$ 49,492.55
Морґечі	117,603.06
Бонди	59,101.00
Реальність	123,000.00
Разом	$349,196.61

Фонд конвенційний.

Готівка	$19,320.75

Фонд сирітський.

Готівка	$ 42,825.27
Бонди	60,420.50
Морґечі	100,000.00
Разом	$203,245.77

Фонд народний.

Готівка	$7,975.68

Фонд адміністраційний.

Готівка	$18,982.63

Білянс.

Стан чинний.		Стан довжний.	
Готівка	$ 423,693.92	Фонд посмертний	$1,785,758.96
Морґечі	1,348,511.00	„ резервовий	349,196.61
Бонди	563,855.50	„ запомоговий	74,580.02
Реальність	123,000.00	„ адміністрац.	18,982.63
		„ народний	7,875.68
		„ сирітський	203,245.77
		„ конвенційний	19,320.75
Разом	$2,459,060.42	Разом	$2,459,060.42

Молодечий Департамент.

Прихід.		Розхід.	
Липень	$10,341.03	Липень	$ 350.94
Серпень	3,678.59	Серпень	1,796.61
Вересень	3,975.40	Вересень	746.75
Жовтень	3,608.50	Жовтень	379.00
Листопад	4,466.02	Листопад	1,381.74
Грудень	4,235.90	Грудень	388.00
Разом	$30,305.44	Разом	$5,043.04

Зіставлення.

Готівка з кінцем червня 1930 р. остала	$110,002.16
Прихід за 6 місяців	30,305.44
Разом	$140,307.60
Розхід за 6 місяців	5,043.04
Готівка з кінцем грудня 1930 р. остала	$135,264.56

Загальний прихід і розхід за 1930 рік.

Прихід.		Розхід.	
1-ший ½-рік	$25,969.75	1-ший ½-рік	$6,404.91
2-гий ½-рік	30,305.44	2-гий ½-рік	5,043.04
Разом	$56,275.19	Разом	$11,447.95

Зіставлення.

Готівка з кінцем грудня 1929 р. остала	$90,437.32
Прихід за 1930 рік	56,275.19
Разом	$146,712,51
Розхід за 1930 рік	11,447.95
Готівка з кінцем 1930 року остає	$135,264.56

Готівка ульокована в банках.

Фонд посмертний	$65,728.73
Фонд адміністраційний	69,535.83
Разом	$135,264.56

Льокація фондів.

Фонд посмертний

Готівка	$65,728.73
Морґечі	51,130.00
Бонди	52,150.00
Разом	$169,008.73

Фонд адміністраційний.

Готівка	$69,535.83

Білянс.

Стан чинний.		Стан довжний.	
Готівка	$135,264.56	Фонд посмертний	$169,008.73
Морґечі	51,130.00	„ адміністрац.	69,535.83
Бонди	52,150.00		
Разом	$238,544.56	Разом	$238,544.56

Білянс з кінцем 1930 року	$238,544.56
Білянс з кінцем 1929 року	199,255.32
Приріст Молод. Департаменту за 1930 рік	$39,289.24

„Свобода".

Прихід.		Розхід.	
Липень	$ 5,768.95	Липень	$ 7,993.62
Серпень	6,679.49	Серпень	7,473.17
Вересень	6,770.59	Вересень	4,294.47
Жовтень	5,914.11	Жовтень	6,269.51
Листопад	6,663.78	Листопад	6,971.72
Грудень	10,168.80	Грудень	12,977.04
Разом	$41,965.72	Разом	$45,979.53

Зіставлення.

Готівка з кінцем 30 червня 1930 р. остала	$13,925.78
Прихід від 1 липня до 31 грудня 1930 року	41,965.72
Разом	$55,891.50
Розхід від 1 липня до 31 грудня 1930 року	45,979.53
Готівка з кінцем 31 грудня 1930 р. остала	$9,911.97
Депозит в ґазовій компанії	100.00
Разом	$10,011.97

Готівка знаходиться:

В банку	$9,614.21
В підручній касі	297.76
Разом	$9,911.97

Сиротинець-Захист У. Н. Союза.

Готівка остала з кінцем червня 1930 р.	$47,428.96
Прихід від 1 липня до 31 грудня 1930 року	$2,010.50
Разом готівка в банку з кінцем 1930 року	$49,439.46

Фонд Ядловського.

Готівка остала 30 червня 1930 р.	$1,382.53
Прихід за 6 місяців	1,219.57
Разом	$2,602.10

Загальний маєток У. Н. Союза з кінцем 1930 року.

Маєток У. Н. Союза	$2,459.060.42
Маєток Молодечого Департаменту	238,544.56
Маєток Друкарні „Свободи"	47,308.00
Фонд Сиротинця-Захисту під опікою У. Н. С.	49,439.46
Фонд степендії бл. п. С. Ядловського	2,602.10
Разом	$2,796.954.54

Після формального звіту головної контрольної комісії, як вище подано, члени тоїж комісії, о. Григорій Пилюк і о. д-р В. Клодницький, зголосили свої замічення щодо банкових льокацій зогляду на фінансову крізу, з чого вийшла одобрена зборами осібна директива.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДІТИ КУПУЮТЬ КНИЖКУ ПРО ПОЛЬСЬКІ ЗВІРСТВА.

Редакція „Свободи"!

Посилаю на Ваші руки $2 і прошу вислати на мою адресу один примірник виданої Обєднанням книжки, затитулованої "Polish Atrocities in Ukraine". Отих два доляри зложили шкільні діти дрібними центовими жертвами. Хочуть мати ту книжку, а я буду раз на тиждень, у суботу, відчитувати дещо з неї, бо вона написана англійською мовою, то діти легко запамятають її зміст.

Данило Стецик,
Филаделфія, Па.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

МІННЕАПОЛІС, МІНН.

Свято Матери і Союз Українок.

День 10 травня залишиться на довго в памяти наших громадян гарним спомином про гарне свято. В той день уладили Українці, згуртовані при українській православній церкві, концерт, присвячений памяти матери.

Свято влаштовано заходами місцевого відділу Союза Українок. Концерт був дуже богатий у ріжнородну програму. Виступали хори, були деклямації й сольоспіви. Вступне слово виголосила **громадянка** М. Процай, предсідателька Союза Українок. Головний реферат виголосив професор університету А. Грановський, а кінцеве слово підписана.

Реферат проф. Грановського, який тревав цілу годину, зробив на всіх присутних надзвичайне враження, а порушив стільки справ, що я не всилі його передати. Ввесь реферат обертався біля теми про матір. Слова проф. Грановського цілком певно впали глибоко в душі молоді й у тім велика заслуга цього реферату.

Настрій підчас концерту був дуже гарний. Присутні дали тим доказ, що зрозуміли ціль і значіння свята.

По відспіванню національного гимну й „Многая літа" матерям відбулася товариська забава.

При тій нагоді згадаю про працю нашого Союза Українок. У великий піст взялися наші жінки до писання писанок і подбали, що місцева американська преса помістила статтю про походження писанок.

Писання писанок принесло нам подвійну користь. Моральну, бо ми мали нагоду показати Американцям зразок нашого народнього мистецтва, а далі зискали ми і матеріяльно, бо заробили трохи долярів.

Стараємося дбати про нашу громаду, але й не забуваємо за допомогу старому краеви. І тому з грошей, які придбали з писанки, вислали ми до Обєднання $10 на Рідну Школу, $10 на інвалідів, $5 письменниці Ользі Кобилянській, $5 на медичний фонд.

Писали писанку слідуючі: М. Процай, В. Демяник, А. Панчишин, К. Пилатюк, Т. Ванджура, Пастушенко, А. Кохан, К. Юрків, П. Коцюба, В. Попеза, З. Якимів, Симотюк, М. Гаврилюк, Ю. Парій, О. Ґрубрин.

Віримо, що нашою працею дамо доказ, що ми бажаємо тільки добра нашій громаді й нашому народови і в той спосіб притягнемо до нашої орґанізації ще й тих, що стоять осторонь.

Пригадую, що Союз Українок ухвалив, що кожда середа вечером є призначена на вишиття. Тож хто любить вишивати і хоче навчитися цеї штуки, хай заходить, а ми кожду радо повитаємо.

Жертвували: громадянка Деинс на медичний фонд $1. На писанку: А. Грановський $3.00; по $1: О. Блажкевич, І. Якимів, С. Коцюба, П. Качмар, П. Гайва, П. Садовий, І. Коцюба, В. Ґловацький, А. Процай, К. Риглій, Д. Возняк, О. Пилатюк, Андрушевська, О. Кузик, М. Ковалів, Куліковський, В. Проць; по 50 цнт.: С. Риглій, И. Ковалів, А. Романчук, М. Вайджура, М. Гаврилюк, Михальчишин, А. Ясенюк; по 25 цнт. Г. Пастушенко, Деменчук, І. Гарасим.

К. Качмарова, секретарка.

ДОЩ ОГНЕНИХ КАМЕНІВ

Міліони і біліони миль віддалені від нашої землі, летять невисказано скоро небесні тіла у безконечнім просторі. Виключене є, щоби наша планета зударилася з якимсь більшим тілом, одначе малі відломки, що кружляють у просторах, падуть часто в полосу притягання землі і перелітаючи через її атмосферу, розпадаються на малі части, звані метеорами. Тягар землі, по обрахункам астрономів, під впливом граду тих метеорів збільшається на протязі сто літ на 2.000 кг. Наслідком того мусів би збільшуватися обєм землі і зменшувалася би скорість її оборотів, але інші обяви, як і корчення нашої землі невтралізують цей приріст тягару. Більші спадаючі огнисті маси трапляються рідко; за цілі тисячеліття занотовано лише кілька таких випадків. Уже на прастарих вавилонських таблицях бачимо представлений огнистий дощ каміння. Святий камінь магомедан, що є в Меці, то також метеор. Китайські літописи кажуть, що в 616. році камінний дощ убив десять людей. В 823. році з такоїж причини згоріло в Саксонії 35 сіл. Дня 4. вересня 1511. р. упало з неба більше як тисяча великих каменів, вагою по 100 кґ. один. Вони вбили богато птахів, худоби і риб. У Медіоляні малий метеор упав до монастиря Санта Марія деля Паче і вбив черця францішканця. Великий дощ огнистих каменів навістив Францію 26. квітня 1803. р. Впало тоді на просторі 10 квадр. км. около 3,000 каміння вагою до 10 кґ. Наочні свідки розказували, що бачили насамперед велику хмару, яка нечайно серед великого гуку розпалася на дрібні части. Опісля чути було довго треваючу детонацію. То спадало каміння на землю. У Мадриді 1896. року падав також камінниий дощ. Наочний свідок так оповідає про це: Точно в год. 9.30 при гарній сонішній погоді заясніло на небозводі сине світло таке сильне, що затьмило сонце й осліпило людей на вулиці. Хвилину пізніше почувся сильний грім, начеб із тисячки тяжких гармат, а потім кілька менших експльозій. Земля задріжала, богато домів завалилося, шиби вилетіли на вулицю. Люди перелякалися: вони думали, що то землетрус". Дон Педро Естебан, аптикар із Валєкас, був тоді тяжко ранений, а якогось Соравіллю, що читав ґазету в парку, перелякала горіюча куля, що летіла з небес і передіравила йому часопис. Найбільший метеорит, який досі бачили, впав 12. березня 1899. р. у Борґо в Фінляндії. Він передіравив без труду на метер грубий лід і вбився глибоко в морське дно. Найгарніша збірка таких каменів є у віденськім музею, понад 400 штук. Один із них, що впав 1751. року біля Загребу, має в собі чисте залізо, а важить 39 кільоґрамів.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Подається до відома усім членам Тов. Укр. Січи, від. 170, що рекордовий секретар, Н. Сосницький, зрезиґнував минувшого мітінґу 15 травня с. р. Присутні члени на мітінґу приняли се до відома і постановили одноголосно, щоби рекордову роботу сповняв фінансовий секретар О. Онуфрів. — —С. Безушко, предс.

На вулиці.

Якийсь юнак, що виглядав із фізіономії на досить придуркуватого, хотів зажартувати з чоловіка, що мав лише одну ногу:

— Вам дуже добре, — сказав до нього — бо як мороз на дворі, то ви змерзнете лише в одну ногу, бо другої не маєте.

— А вам ще ліпше, — відказав тамтой — бо ви не можете захорувати на запалення мозку, бо його не маєте!

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

UKRAINIANS HOLD MOTHER'S DAY EVENT

An impressive Mothers" Day celebration took place in the Ukrainian-American National Home, Fourth and Ward streets, yesterday. It was arranged by the Ukrainian-American Women's League.

Mrs. Katherine Bobiak, head of the organization, was in charge of the program which was attended by more then five hundred members and friends, residents of this city, Wilmington and Philadelphia.

The celebration was conducted with two hours of concert, composed mainly of songs paying tribute to the mothers. The Ukrainian National Singing and Dramatic Club and the Ukrainian school chorus, directed by Prof. Stephen Musiychuck, took part in the program.

Mrs. Sylvia Musiychuck and Mrs. Anna Oliynick sang a duet. Other soloists were Miss Tymon, Michael Lawryk, Mrs. Mary Barahura, Mrs. Julia Tershawska and Mrs. Irene Kruczay.

Recitations were given by Miss Mary Lawryk and Mrs. Anna Hlywiak. Flowers were distributed to all mothers present. Mrs. Tessie Kuchapsky was especially honored as the oldest mother present.

(**Chester Times**, May 18, 1931).

—o—

NATIONAL MINORITIES PROBLEMS BEFORE THE LEAGUE OF NATIONS COUNCIL SESSION.

By Robert Dell.

GENEVA, May 22. — The Council has still to deal with several important questions concerning national minorities and will, no doubt, have to hold two meetings tomorrow to finish its session.

The most important minority petition is that concerning Polish atrocities in Eastern Galicia some months ago. At the last meeting of the Council, in January, this question was refered to the committee of three of which British Foreign Minister Arthur Henderson is a member.

The Poles are trying to induce the committee to postpone the matter on the grounds that they are negotiating with Ukrainian leaders. But, as a matter of fact, these negotiations have broken down and the Ukrainians refuse to accept the preliminary conditions imposed by the Polish Government, one of them, to withdraw their petition to the League.

It is possible that this matter will come before the Council tomorrow.

(**New York Evening Post**, Friday, May 22, 1931).

—o—

U. F. A. MEMBER PLEADS IN HOUSE FOR UKRAINIANS

Michael Luchkovich Asks That Canadian Representatives at League of Nations Seek Investigation by Special Commission

FELLOW M. P.'s LISTEN INTENTLY

Premier Bennett Explains That Since Poland Denies Charges of Cruelty and Inquiry Already Made, Dominion Should Not Intercede

By GERALD M. BROWN
Staff Reporter of The Border Cities Star

OTTAWA, May 9.—"The barbarous and inhuman treatment by Poland of her minorities," was protested in the House yesterday afternoon by Michael Luchkovich, U.F.A. Member for Vegreville, Alta.

The young Member, himself a Ukrainian, pictured to the House the strained situation existing as a result of what he said was Polish mistreatment of the Ukrainians.

Some 7,000,000 of Poland's 30,000,000 souls were Ukrainians, he said.

30,000,000 Over Border

"Just across the border are 30,000,000 Ukrainians, who are naturally sympathetic with their compatriots," he said.

"It is not hard to visualize that the brutality of Polish troops may become the thrust of a match under the powder magazine that might give rise to a conflict such as in 1914," he continued while a tense House hung on every word.

He read reports in which British and American newspaper correspondents told of Polish soldiers and police flogging Ukrainians and beating them to death; of men being dragged through the streets, tied to officers' cars; of priests being tortured. Execesses of all kinds were found.

Doctors were forbidden to treat the wounds of victims and lawyers prohibited from taking statements and going to the defense of those maltreated. Immense damage had been done to property. Priests' houses in particular had been destroyed.

Government Orders

These atrocities were carried out by the direction of the Government and were not the outhburst of subordinates, he said.

The Member read an interview in Winnipeg with a Canadian doctor of British birth, who volunteered to treat the injured while passing through Galicia, had been thrown into prison and only freed when the British consul intervened.

The prisons of Poland were crammed and soldiers' barracks pressed into use, he said.

If time permitted, said Mr. Luchkovich, he could tell instances which would make the House wonder "why the wrath of God does not descend on these vile perpetrators."

Pilsudski Responsible

Marshal Pilsudski, dictator of Poland, who, while Poland was dominated by Russia, had repeatedly complained as to Rusian ill-treatment of the Poles, was now meting out even grosser abuses to the minorities under his rule, Mr. Luchkivich said.

Mr. Luchkovich urged that Canada's representatives at the League of Nations, meeting shortly, call for a special League commission to investigate the alleged atrocities.

His speech was made by special permission of all parties in the House, in view of the fact that the League is to convene at an early date.

The British House of Commons had appointed a special council to investigate reports of the abuses, the speaker said in reply to a query from Hon. Ian Mackenzie, Liberal.

Intended to Terrorize

The excuse given for the wholesale campaign against the whole Ukrainian minority was incendiarism and sabotage in a few villages, Mr. Luchkovich said. It was intended to terrorize the Ukrainians against voting for Ukrainian candidates and to ensure the election of Pilsudski and "his bloodthirsty butchers," he declared.

Ukrainian election literature had been seized, Ukrainian representatives in the national Parliament had been jailed and tortured, and ballot boxes stuffed, he charged.

Under the treaty by which the League of Nations had assigned Eastern Galicia to Poland, the rights of minorities were guaranteed, he said. Canada was a member of the League.

At this point Mr. Luchkovich's 40-minute speaking time expired, but the House was unanimous, being led by Premier Bennett, in dropping the rule and urging him to go on.

"Nero of Modern Times"

"How can this justify the cunning extermination of a whole race to satiate the insatiable appetites of an inhuman greed?" Mr. Luchkovich cried out.

He called Pilsudski "the Nero of modern times," backed up by "a degenerate soldiery."

"This will go down in history as one of the most despicable, heinous and diabolical crimes ever perpetrated on a decent and self-respecting people," he declared.

"The world cannot expect the Ukrainians to sanction their own crucifixion," he observed. He predicted a grave development unless remedy were given.

"On behalf of the 300,000 Ukrainians in Canada I urge this matter be refered to the League of Nations," he concluded.

Premier Bennett

Premier Bennett followed. Years ago the Parliament of Westminster had considered atrocities in Bulgaria, he said. The Canadian House had, upon the authority of eminent men, the right to pass resolutions.

"But this country occupies a different position with regard to Poland and other countries," he said. "Canada is now a member of the League of Nations and all that can be done is to bring to the attention of the League the representations made.

"There are conflicting views as to conditions. Poland has been equally strong in its denial of the claims of atrocities. I do not wish to judge between the two versions. On one hand the Polish authorities claim they have restored law and order and on the other hand the Ukrainians claim an effort is being made to stamp out their nationality.

"The League has already appointed a committee of representatives of Great Britain, Norway and Italy.

Committee Has Met

The committee has already met twice and will again before reporting to the League on May 18.

"In view of this, since Canada is an ambassador of the League which has appointed the committee, it is not fitting that Canada should take action independent of the League to which it belongs," Mr. Bennett said.

"Large numbers of petitions have been forwarded to the League from Canada and the reply has been that the matters complained of are already receiving consideration.

"We must be careful that what we do does not reflect on the action of a body of which we are a member," he warned.

"We must speak with moderation and all we can usefully do is to press on the council the necessity for promp action in vindicating the rights of those who complain they are mistreated," he said.

Should Set Example

An interesting sidelight was the thrusts of Hon. Ernest Lapointe, former Minister of Justice, and Armand Lavergne (Conservative, Montmagny) that Canada should give an example by treating her own minorities justly, referring particularly to restictions in the teaching of French in some provinces.

The debate came early in the afternoon when the House resolved itself into committee of supply on external affairs estimates and extended several hours. In the end, since there was no definite motion, the committee proceeded with the estimates.

Mr. Lapointe thought Mr. Luchkovitch had shown enough to justify the Government pressing for an investigation by the League of Nations. He impressed the House, however, that Canada should put her own house in order. French-Canadians were the first settlers in Canada and they resented attempts anywhere to deprive their children of education in their mother tongue, Mr. Lapointe said. Mr. Lavergne said outside Quebec every minority in Canada had suffered.

Tyrannical Decrees

In their efforts to suppress the Ukrainian minority, continued Mr. Luchkovich, the Polish Government had enacted tyrannous decrees which penalized all who sought to disclose its activities to the outside world. Villages raided and demolished, a reign of terror in the Ukrainian districts of Poland, attacks on defenceless villagers by cavalry and police, people mowed down by machine guns, innocent prisoners flogged to death, others mutilated and refused succour—all the elements of ruthless persecution were present in Mr. Luchkovich's description of the occurrences in the Central European republic.

He quoted from the experiences of Dr. F. W. Day of Winnipeg, who, at one time a resident of Carlsbad, in Czecho-Slovakia, had been an eyewitness to the effect of Poland's treatment of her minority. He himself had been imprisoned while securing information, but had later been released.

Imprisonment was carried out on a wholesale scale, and when the jails were filled to overflowing, said Mr. Luchkovich, the barracks were used.

Rights Are Denied

Under the terms of the Treaty of Versailles, the minority races placed under the protection of Poland were guaranteed certain rights. Thes were being flouted, Mr. Luchkovich charged. Ukraine was a land of despair and desolation, the people were being subjected to the most brutal treatment imaginable. The Polish Government was carrying on a campaign unequalled in modern times. Diabolical punitive sxpeditions were being despatched into that territory, the application of collective blame was being resorted to for alleged acts of individual sabotage and incendiarism.

"Our Canadian representatives at the League of Nations," Mr. Luchkovich proceeded, "should do whatever lies in their power to institute an investigation of these alleged atrocities." This country was a signatory fo the Treaty of Versailles and, as such, was one of the nations guaranteeing the rights and privileges given the Ukrainians.

The British Parliament had received petitions on the subject and had set up a council to consider them and probe the facts. Protests should be made against the Polish system of pacification, he believed, but only after a thorough investigation of the facts.

Murder Must Cease

He failed to see, said the speaker, how the murder of women and children, the effort to obliterate a race, could be justified. Humanity, truth and justice demanded that the policy of "bestial extermination" should cease. How could "this modern Nero," Marshal Pilsudski, justify the hideous, despicable and diabolical crimes which were being perpetrated.

The League of Nations, said Mr. Luchkovich, had it in its power to assist the Ukrainians. Poland was the signatory to a treaty binding the Polish Government to safeguard the rights of minorities in that country. Canada was a member of the League of Nations. In view of the fact that the situation was grave, that there were 300,000 Ukrainians in this Dominion, and that Canada was in a position to do so, he felt that he should ask the Government to bring the situation to the attention of the League.

Mr. Bennett Speaks

Premier Bennett said that the question arose as to how far the Government should proceed in interfering in a matter of this kind. Canada was a member of the League, and it seemed to him that all that could be done was to bring to the attention of that body the fact that representations had been made in respect to the Polish situation. It must not be forgotten that there were differing versions in regard to what was going on in Poland.

It was not for himself, nor, in his opinion, for this House to decide on the sufficiency or insufficiency of the evidence of the charge.

There were provisions for the rights of minorities, and these rights were secured to minorities before the League of Nations. There arose the question as to how these rights may be protected by that body, and as there was no general system of jurisprudence there were difficulties. "All that the League in this regard aims to do," Mr. Bennett stated, "is to facilitate the solution of problems that arise out of the existence of minorities in certain countries."

Send Petitions

The council of the League, when a case was presented, remitted the enquiries to bodies of experts that may be set up. Petitions had been sent from Canada; and Ukrainians in this country had asked for the protection of the rights of their relatives and members of their race, as they conceived these rights to be, in Poland. Mr. Bennett briefly referred to the situation in Poland as between 1923 and 1930. The Polish authorities, he said, stated they had restored order; but on the other hand Ukrainians said what had happened was the complete destruction of their nationality.

With representatives of the United Kingdom, Norway and Italy on a committee appointed by the League, this committee had held several sittings recently and intended to hold another sitting on the subject before presenting its report to the League Council on or about May 18.

Cannot Take Action

"Under these circumstances," Premier Bennett declared, "I am sure we in this Parliament, Canada being a member of the League, cannot take action, for by so doing we deny the authority of the very organization to which we belong, and we are parties to the setting up of that committee.

J. S. Woodsworth, (Labor, Winnipeg North Centre) said he recognized the danger of creating "feeling" between the Polish and Ukrainian in this country; but in discussing the matter with certain Polish friends he had stated to them that the Polish people in this country were not responsible for the acts of the Polish Government. People in this country should be interested in fellow-Canadians of other races.

Within Her Rights

Canada would be quite within her rights as a signatory to the Treaty of Versailles to make representations concerning any nation that was working a hardship against minorities whose rights were guaranteed by the treaty, Mr. Woodsworth declared. The treaty, he was convinced, was not being observed by Poland in this connection.

Referring to Mr. Luchkovich, Hon. Ernest Lapointe, former Minister of Justice said he had "shown enogh to Justice, said he had "shown enough to investigation by the League of Nations."

The question of minorities was a troublesome one, continued Mr. Lapointe. New nations had been carved out of Europe following the war and many difficulties had arisen as a consequence. The protection of minnorities was a fundamental principle of international concern, but the work of the League of Nations must be one of conciliation, education and negotiation. All the treaties touching on this matter had defined the rights of minorities, freedom in the exercise of their religion, and right to education in their native tongue. It had been suggested that a permanent commission of the League be set up to enquire into all problems affecting the minorities; but this had not yet been acted on.

French Loyal

There were minorities elsewhere. In Canada there had been certain difficulties with respect to schools. He wished to emphasize the French speaking inhabitants of this country were loyal British citizens; but they had come under the British flag only after long wars. They were the first settlers in Canada and they resented attempts anywhere to deprive their children of education in their mother tongue. Mr. Lapointe said he was favorable to what might be termed the "motion" of Mr. Luchkovich. That this matter should be investigated by the League of Nations in full, and that Canada's autority should be behind the request for such an enquiry. But Canada must put its own house in order and give an example to those people to whom Canadians were seeking to preach moderation and justice.

Must Back League

Armand Lavergne (Conservative-Montmagny) agreed with Mr. Lapointe that Canada should stand behind the authority of the League. The House of Commons might pass a resolution demanding that justice be done; but if it was desired to impress other nations, then Canada must put its own house in order. Outside of Quebec every minority in Canada had suffered. It was only by agitating and claiming justice, not by coercion, that such an end could be achieved.

The dual civilization of Canada, said Mr. Lavergne, was the greatest asset Canada had. In it, this country had the best safeguard for the preservation of British institutions and the best safeguard against being absorbed in the melting pot of the United States.

Mr. Lavergne was speaking when the House rose for dinner recess.

ТАРЗАНОВІ ЗВІРЯТА.

(27)

Недалеко від увязненого Тарзана жінки дикунів порозкладали вогні й на них варили воду в горщиках. Вони робили приготування до варива на велике свято, яке мали влаштувати з настанням ночі, що вже була недалеко. Кілька сильних вояків були вималювані в свої „боеві" білі кольори. Вони стояли в ріжних місцях на площі тому, щоби порядкувати серед дикунів підчас їх бенкету.

Тарзан мусів стати жертвою їх дикунського апетиту та любови до людського мяса, а особливо до мяса білих людей. Тарзан уже це зрозумів добре. Він знав, що коли якесь чудо його не виратує, то він стане за кілька годин смачною стравою для чорних людей. Його найбільше лютило те, що він так подурному попався сонний у руки свого заклятого ворога. Попався так, мов немовлятко в руки ката.

Тарзан думав про свою дружину й дитину. Він був певний, що Роков йому збрехав. Він уявляв собі, що його дружина сидить десь у себе зажурена в Лондоні й кождої хвилини сподіваеться відомостей про її мужа та сина, яких уже скрізь пошукують. Він був радий, що Джейні не буде знати про трагічну смерть свого мужа. Свого сина Тарзан уявляв собі сидячого десь у джунглях, а дикі звірі нишпорять довкола нього. Може його вже зварили та зїли десь людоїди?

—o—

Через дикі й густі джунглі вже дві ночі й два дні пробиралася біла пантера. Вона шукала собі поживи, а інстинкт гнав її в певнім напрямку. Нарешті вона скоро опинилася в однім місці й почала винюхувати повітря та прислухуватися. Місяць на небі уже виплив понад дерева.

ОДНА КАПЛЯ ОТРУЇ РОПУХИ ВБИВАЄ ПТАХА.

Шкіра ропухи виділює субстанцію трійливу для малих сотворінь, головно для птахів. Одна капля такої отрУї вистарчить, щоби вбити на протязі кількох секунд пташка, який проковтнув таку каплю отруї. Дуже часто те, що називаемо у птахів у клітках припадками епілепсії, є лише наслідками того, що пташок проковтнув кілька зерен піску, звогченого отруею ропухи.

Шевський ученик (до товариша): Знаєш, мій майстер, то раз мудрий чоловік!

Товариш: Так? А чому?

Шевський ученик: Бо знаєш, з того часу, як майстрова розбила йому голову капятком, усе набиває ґумові запятки.